

30 שנה לשלום עכשיו

יש מי שחושב ש"שלום עכשיו" נכשלה בכך שהתעסקה בצד אחד של ההוויה הישראלית והתעלמה מן שאים אחרים, ובמיוחד מהעניין החברתי. אינני מסכים עם דעה זו. התנועה התמקדה בנושא שהיה והינו הנושא החשוב ביותר בהוויה הישראלית מאז 1967: הכיבוש ומפ"על ההתנחלות.

אני בעד שישראל תהיה מדינת רווחה למופת ותחתור לש"וויזון. יחד עם זאת אני יכול להעלות על הדעת חיים בחברה המתגברת בין מדינת רווחה לבין מדינת נתניהו. אני חושב שעליית מעמד בעלי ההון בישראל, אפילו אם הוא נוטה לתמוך בעמדות יוניות, פוגעת באושיות הדמוקרטיה. למרות זאת אני יכול לראות עצמי אזרח במדינה עם 19 משפחות אצילים, לפחות כל עוד קיימים מנגנונים דמוקרטיים שיכולים לנטרל אותם. אני יכול להעלות על הדעת ישראל יותר חילונית וישראל יותר דתית. אף אחת מהחלופות שבטווח הסביר אינה הופכת את הימצאותי כאן למשהו שאני מתבייש בו.

קלקולי השלטון הם דבר רע. אך שחיתות היא חלק מכל שלטון, והמלחמה בשחיתות היא חלק מכל מדינה מתוקנת. מצב השחיתות רחוק מלהביא אותנו לרצות לעוף מכאן.

אולם יש נושא אחד המשפיע על מהות מדינת ישראל באופן כמעט בלתי הפיך ומביא אותי לשאול את עצמי האם אני מייחל שילדי יחיו בארץ ישראל: יש ראל הכובשת, המתנחלת והבוה לצלם האדם של בני עם אחר אינה ישראל שלנו. זו ישראל שלגביה יש לרבים מאיתנו תהיות עמוקות, לא רק לגבי סיוכוי הישרודי תה, אלא גם לרצונו, ברמה האישית ביותר, להיות חלק ממנה.

אני יכול להעלות על הדעת את ילדי חיים בישראל מר שחתת, בלתי שווינונית, עם מערכת משפט רופסת ולומדים בבתי ספר עמוסי לימודי יהדות. אבל אינני משי לים עם הרעיון שילדי יחיו בישראל מתנחלת ומתעמרת.

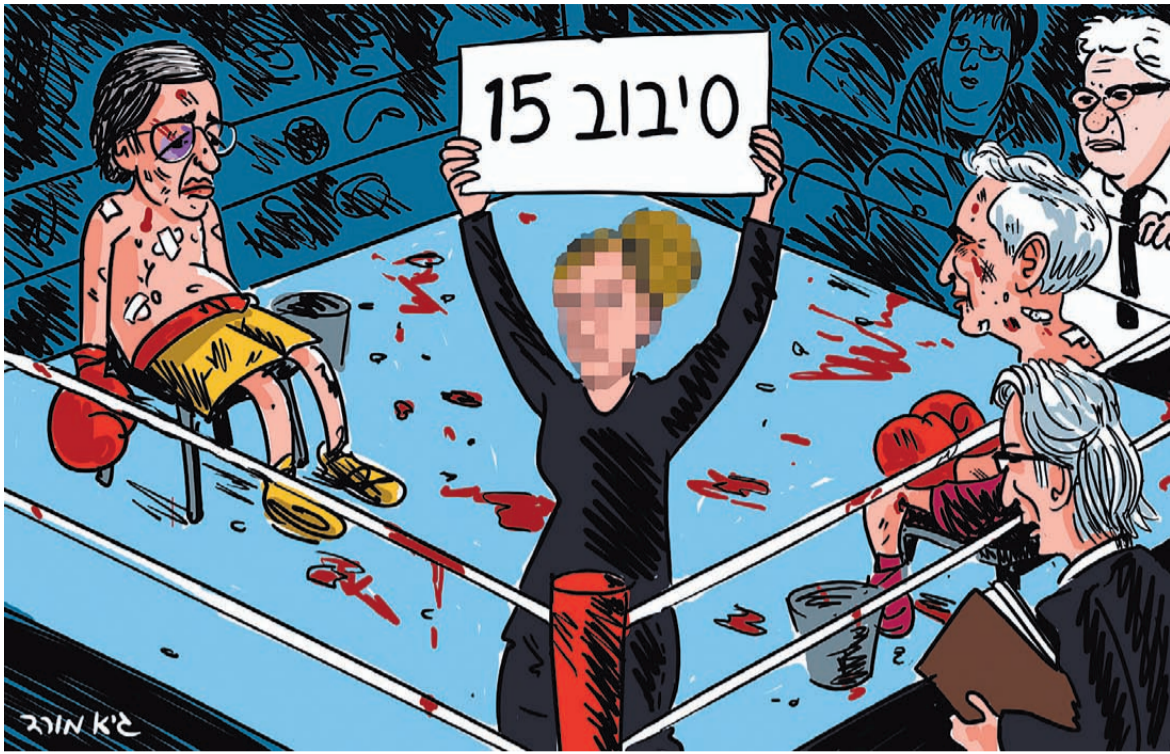
התמקדות שלום עכשיו בנושאי הכיבוש וההתנחלות לא הייתה גחמה פוליטית, אלא ביטוי להשקפה שהעם היהודי במהותו מזדהה עם הנכבש והסור כל וכו' וכוכש ולנוגש. שליטה בעם אחר היא עבורנו בג"ד "טרפה".

עמדה זו מביאה אותי להכיר בכישלון של שלום עכשיו. לא שיכנענו את הציבור שהנושאים שבנפשנו חשובים לנו כפי שתלמידי ישיבת מרכז הרב ומתנחלי קרומים הוכיחו שההתיישבות בכל ארץ ישראל חקוקה בליבם. חלק מהחבריה הישראלית רואה בנו חבורת נהנתנים ותבוסתנים ולא קבוצה אידאולוגית.

נרמה לי ששלום עכשיו הבלטיה יותר מדי את מחיר המלחמה ותועלת השלום ופחות מדי את העמדה העקרונית כנגד שליטה על עם אחר. אישית מעולם לא אהבתי את השם "שלום עכשיו", שם שנשען על אקסיומה בדבר יתכנות השלום.

יותר מדי פעמים היו דוברים מהמחנה מתנבאים לשלום. ההיסטוריה ב-30 השנים האחרונות לא הוכיחה את ראייתו הפוליטית המפוקחת של הימין וגם לא סיפקה הוכחה ניצחת לייחנות דרך השלום. אין לי מושג אם שלום אפשרי, אבל העמדות שלנו צורקות בעיני גם אם השלום הוא הלום באספמיה. ■

התמקדות שלום עכשיו בנושאי הכיבוש וההתנחלות לא הייתה גחמה פוליטית, אלא ביטוי להשקפה שהעם היהודי במהותו מזדהה עם הנכבש והסובל וכו' וכוכש ולנוגש

מוטי רביד • לחם, עבודה

הקריירה השלישית

עבודה המבוססת בעיקר על מכלול התרומה של העובד לתוצר של מקום העבודה, תוך ניהול הקשר הגורדי בין ותק לבין תגמול, כדי שעובד מבוגר לא יהיה בהכרח יקר יותר מעובד צעיר.

הטכנולוגיה מאפשרת כיום תהליכי למידה מהירים ואינטנסיביים מבצב, היא גם מאפשרת התאמות של סוגי עבודה ליכולת אישית. הב"עיה איננה טכנית, אלא הקיבעון המחשבתי של קובעי המדיניות – הן הממשלה והן באיגודים המקצועיים.

שינוי מושגים בסיסי ביחס למדיניות התעסוקה איננו פופולרי והוא ידרוש הסברה יסודית ומאבק ממושך. מי שאינו מסוגל להשתחרר מן החשיבה על הרבעון הבא ועל איך מגיעים בשלום לסוף הקדנציה, לא ירצה אפילו להתחיל במבצע לטווח ארוך. כל זמן ששירות המנהיגות חושבת במונחים של הבחירות הקרובות ו"אחריי המבול", נוסף לדרוש בתפרונות של הרגע, הגדלת קיצבאות, מבצעי התרמה ועוד כיו"סוי טיה וצבע על הסדקים בקיר, ההולכים ומתרחבים. ■

בעיה נוספת היא שכל החישובים האקטואריים מנבאים קריסה של קרנות הפנסיה, כיוון שתוחלת החיים אחרי הפרישה ארוכה בהרבה משצפו אפילו האופטימיסטים הגורליים ביותר.

אך התחזית לעתיד אינה חייבת להיות אפוקליפטית. חברה דינמית, שתגלה גמישות ויצירתיות ביחס לקבוצת הגיל השלישי, עשויה למצוא את עצמה נהנית מהאוכלוסייה הזו, המצטיינת בניסיון רב, במתינות, בשאפות מוגבלות ובדרישות צנועות ביחס לתגמול ולתנאי העבודה. כדי לממש, בטווח הבינוני והארוך, את שילוב הקשישים בחיי העבודה, ולהפכם ליצרנים ותומכים במקום לנתמכים, דרוש שינוי ערכים וחינוך שיתחיל בגיל צעיר מאוד. צריך לחזור לחינוך בסיסי רחב יותר ולהכשרה מקצועית הנשענת על בסיס רחב, ורק לאחר מכן התמקצעות בתחומים צרים. כך שתישמר לעובדים היכולת לשנות ולגוון את אופי עבודתם.

יידרש תכנון מקומות עבודה, כך שיכולת ניצול כוח האדם וניוד העובדים יהיו מגוונים יותר. נדרשת גם גישה חדשה לתגמול בעבור

כמו כל המדינות המפותחות, ישראל מזדקנת במהירות. עם קום המדינה היה קשיש אחד בן 65 ומעלה על כל 20 איש. כיום היחס הוא 1 ל-9, ובעוד 20 שנה הוא צפוי להיות נמוך מ-1 ל-6.

בחברה המודרנית, המכוונת כולה לצדדים הקשישים מהווים נטל גדול והולך. שיעור הקשישים העובדים קטן במהירות עם העלייה בגיל, ורק לפחות ממחציתם יש הכנסה שמאפשרת לשמור על רמת חיים סבירה. אחוז הקשישים שמתחת לקו העוני גבוה בהרבה מאחוז העניים באוכלוסייה הכללית, ומוכן שהתחלואה עולה עם הגיל. אף שבני ה-65 ומעלה מהווים כיום 11% מהאוכלוסייה, 50% מכלל המחלות הממאירות ו-65% מכלל מחלות הלב מתרחשות בקבוצת גיל זו.

תחזיות הכלכלנים מנבאות קשיים גדלים והולכים לכלכלת ארצות המערב עקב העלייה בהוצאה לבריאות ולסיעוד מצד אחד, והירידה בשיעור העובדים מצד שני. העלייה בפריון, על-ידי ייעול שיטות העבודה והמיקון המתקדם, אינה מחפה על הירידה בכוח העבודה ועל הגידול במספר הנפשות הנתמכות על-ידי כל עובד.

יונתן יבין • תרגיל המלחמה הבא

נגיד שאנחנו נורמלים

ריינים לא ישלטו ברחובות וערסים לא יתפרעו עם טרקטורונים על חוף הים. נשים לא ייאנסו, ועברייני מין ייאסרו לתקופה ארוכה.

במישור התחבורתי: ידומה מצב שבו אין הרוגים בכבישים, שיש רכבת תחתית בתל-אביב ושרכבת בטיחותית ומהירה מקשרת בין שאר חלקי הארץ. כתוצאה מכך ידומה מצב שבו זיהום האוויר נמצא בממדים תקינים, שהמיחזור מגיע לרמות אירופיות, ושהשלכת פסולת מסחרית כפרטית נתפסת בעיני הציבור כעלבון אישי.

חינוך: ידומה מצב שבו תלמידים אשכרה לומדים ושהמורים הם מקצועיים ומשתכרים, ושהסטודנטים לא רעבים.

תרבות: אזרחים ייאצו לפנות זה לזה ב"סליחה", "תודה" ו"בבקשה". אמנים לא ישתמטו. גלגלצ התפורך לגל שקט. הטלוויזיה המסחרית תשרד ותכניו שמחכימות את הצופה. כל אזרח יחויב בשעת האזנה יומית למוזיקה קלאסית ובשעת קריאה.

התרגיל ימשך חודש שלם. טוב, שבוע. אוקיי, יום. בסדר: שעה. דקה? שנייה? ■

ההולכים לעבודה ולבית הספר. מתנחלים מכל מיני גבעות ידמו מצב שבו הם גרים ביישובים חוקיים בלבד, לא רוצחים רועי צאן ולא עוקרים עצי זית. גם בצפון ישרור שקט מתמיה, כחלק מדימוי מצב של שלום עם סוריה.

בזווית הממלכתית: הממשלה תרמה מצב שבו היא נקייה מסחטנות קואליציונית ומצור מצמת להרכב של תריסר שרים שמבצעים את העבודה המיניסטריאלית כולה, איכשהו. במליאת הכנסת ידומה מצב של נוכחות מלאה, ושל עיסוק בהצעות חוק שמועילות לאזרח (שאינו חבר מרכז). לצורך כך יחלפו כל חברי הכנסת שאינם עושים ולו דבר לשיפור החיים בישראל, באנשים שבאמת אכפת להם. הללו יפנו איש לחברו בנימוס וללא קללות. חלק זה של התרגיל נחשב למורכב במיוחד.

במישור הפוליטי: בבתי הספר לא ידקרו. בבתי החולים לא יתשלמו. קשישים לא יותקפו ויקבלו תרופות ודמי ביטוח לאומי שאפשר לחיות עימם בכבוד. אמהות לא יענו את ילדיהן ואבות לא ינתצו את ראשי בניהם בפטיש. עב

פרשנים ואנשי צבא, תל-אביבים "מוזאזאים" ותושבי קרית-שמונה מרועני טראומה – עורם דנים כולם בתרגיל הענקי שהתרגש עלינו הש"בוע, ושהגיע לשיאו אמש בקרשנו של צפ"ר. עולה ויורדת. אך מעטים ומקורבים יודעים שהתרגיל הגדול הבא כבר מתוכנן לשנה הבאה (למרות שאפשר שיידחה לעשור הבא, למאה הבאה או למדינה הבאה).

התרגיל, שהמחשב הצה"לי בחר עבורו בשם "טבע דרום", לא הובא אפילו לאישורה של הממשלה, עד כדי כך סודי הוא. מה ייבחו בו בדיוק? הרוב לא הותר לפרסום. מה שאפשר לחשוף לפי שעה הוא שבניגוד לתרגיל שבחן השבוע את תפקודם של מנגנונים צבאיים ואזרחיים במצב חירום קיצוני, יבחן תרגיל "טבע דרום" את מוכנותם של המנגנונים והאזרחים בעתות של נורמליות. בדיוק כך: מנהלת התרגיל תרמה מצב שבו מדינת ישראל היא מדינה נורמלית לחלוטין.

ראשית, לא יהיו קסאמים על שדרות ויישובי עוטף עזה. למעשה, ברצועת עזה לא יהיה אפילו רמז מיליטנטי, רק פלסטינים שקמים בבוקר

דעות אחרונות

איתן הבר • נשיא ישראל

אלת הצדק בוכה או צוחקת?

כל אחד מנשיאי מדינת ישראל נכנס להיסטוריה בזכות "משהו" שייחד אותו מאחרים, פרט למנהיגות ראוייה במשך שנות דור: חיים ויצמן בזכות המצאותיו בתחום הכימיה ופי' עליו למען הציונות, יצחק בן-צבי בזכות מחקריו על השומרי רונים ופעילותו למען קום המדינה, וכך הלאה עד עזר ויצ' מן, מכונן חיל האוויר הישראלי, אשר הנהיג כנשיא את ביי קורי החובה של אנשי השלטון בבתי משפחות שכולות. בזכות איזה "משהו" ייכנס משה קצב להיסטוריה של המדינה ונשיאיה? מה עשה, מה תרם? אולי בזכות שירי- תו כראש מועצה צעיר בקריית מלאכי? קטן מדי עלינו ועל ההיסטוריה. עסקנותו בליכוד? שירותו כשר? מה נז' כור ממשלה קצב, נשיא בישראל? שבע שנים ישב במשכן ההוא, ברחוב הנשיא בטלביה – ומה נזכור מימי כהונתו? מה יאמרו עליו הדורות הבאים?

קצב דאג בעצמו לאותו "משהו" שייכנס איתו לספרים, ועכשיו, אפילו ייצא מבית המשפט זך וטהור, צח כשגל, הקהל האכזרי והעיתונות הרורסנית יאהבו לעשות לו מה שעשו תמיד – להצמיד לשמו כינוי שייחך איתו עד יום אחרון. זה מה שאהוב על עורכי חדשות: "הפורץ הנוצץ", "האנס המנומס". ואיך יכנו את משה קצב? כבר יימצא קו פיריטר שימצא את שתי המילים אשר ינציחו אותו. הפתעת אתמול, כאשר ביטל הנשיא את עסקת הטי' עון, היא הוכחה ועדות לכך שביט משפט אינו בהכרח מקום שצריך לח' פש בו את הצדק. עורך דין טוב יכול להפוך קערה על פיה, ומספר עור' כי דין טובים (ויק' רים) יכולים לפ' תוח חנות לקערות הפוכות.

מבחינת עורכי הדין, אין מה לבוא בטענות אליהם. הם מקבלים שכר על כל תרגיל ות' עלול. מבחינת, משה קצב עשה את הצעד הנכון. עכ' שיו, אחרי שכי' בר נאמר הכל על כתב האישום "הר' זה" וסיכויי הפוחתים לעמוד בהרשעה בבית משפט, קם הנאשם ואמר: "נראה אתכם!". כאמור, קצב נהג נכון. הוא נלחם ממש על חייו, וכל טריק וכל שטיק ראויים בעיניו כדי לדרת מעץ התלייה הזה.

מבחינת הפרקליטות, יהיה מקום אחרי המשפט לחזור ולבחון את התנהגותה מרגע ראשון עד אחרון. לא בא בח' שבו שכן זה יימשך להבא: אחרי שנתיים כאלו זה מה שיש לפרקליטות "למכור" לעם ישראל? שכן הניזוקה העיק' רית בינתיים מכל הפרשה (חוץ מהנשיא ורעייתו כמובן) היא הפרקליטות, ובראשה היועץ המשפטי לממשלה. הפ' רקליטות המזוגגת בין כתב אישום חמוד ביותר לבין הב' עות אי-אמון פומביות במתלוננות הרסה את התיק, ומר' תק יהיה לגלות איך ינהגו השופטים מול פרקליטים שאמי' רו כך ולמחרת אחרת, היפוכו של דבר מיום קודם. והמתלוננות? מה יאה עליהן? כמה מהן חירפו נפשן כדי להעיד, ויהיו בהן שיישאו את הטרואמה עד סוף חייהן – והנה, אחרי כמעט שנתיים של חשיפות ומהומות אלוהים, הופכים אותן, במחי מספר מילים, לחבורת פוחזות. ומעל לכל, מדינת ישראל: כבר כמעט שנתיים היא ללעג ולקלס בין האומות, והסיפור עדיין לא נגמר: עכ' שיו, יום יום, יספרו בעולם בשפתיים חושקות ורטובות, את הסיפורים שיתגוללו מהדוכן – ונשיא מדינת ישראל, מדינת היהודים, מדינת ערכי מוסר הנביאים, הורתו של התנ"ך ומנחילתו לעמים אחרים, יצטרך לפתוח את הריץ' רץ' של מכנסיו כדי להתמודד עם סיפורי המתלוננות. במסבאות של פונטה דל אסטה, בפאבים של איי מר' של, בבתי המרזח של ליברפול, ירימו שליש ליטר ועוד שליש ועוד שליש בירה לנוכח הג'פה הזולגת מירושלים. מה נאמר ומה נגיד? למשה קצב – שייצא מזה. למתלוי' ננות – שיכניסו לו ויכניסו אותו לכלא. למשפחת קצב – שתחלים מן המכה. ולאלת הצדק – שתמצא תשובה נכונה לשאלה אם היא בוכה או צוחקת. כמה טוב שענייה מכוסות בדרך כלל, וכך אינה יכולה לראות את הבושה. ■

אביעד קליינברג • פולחן המת

אין זנה זק"א

כמו כל דבר בחרדיות המודרנית, גם היחס הענייני והפשוט למת נעשה פולחן שלם

בחיפוש אחר שרידי גופות זעירים של חבריהם. מרוב הידור בכבוד המתים נעשה סביר בעיני שלטונות צה"ל לסכן את החיים, ובלבד שבפא' זל הגווייה (הכלי הריק) לא יחסרו חלקים. למה צריך את השרידים הזעירים הללו? ההיגיון הז' ק"אי הרחיב את תפיסת כבוד המת על חשבון הכ' בוד לחיים.

הגישה הזו מתבטאת גם ביחס לתרומת אבי רים. לכאורה הדין הוא על רגע המוות, אבל בע' צם בעיני רבים הבעיה היא שלמות הגווייה. בעור' לם שבו מותר לסכן חיים בשביל חצי אצבע של גוף המת, קשה לדרוש מאנשים לוותר על לב ועל ריאות. אנשי זק"א הם עכשיו שומרי הגוויית הלאומיים, ובתור כאלה זכותם לפקח על כל גווייה וגווייה ולייצג את ענייניה.

כאשר נשרף בנסיבות מסתוריות המתקן לש' ריפת גוויית של "עלי שלכת", בירכו על כך אנ' שי הארגון (ואולי לא רק בירכו). לאחרונה הגישו פנייה לבית המשפט המחוזי בחיפה בדרישה לא' סור על בני משפחתה של נערה מזכרון יעקב לש' רוף את גווייתה. ככה זה עם הצדיקים, זה מתחיל במלאכת קודש ונגמר בעוד ניסיון לנהל לנו את החיים. ■

כאש והיה לאפה. שכן הגוף שנקבל באחרית הימים אינו הגוף שמניחים בקבה. גם אם לא זכית לבוא בקבר ישראל, כמו למשל רבי חנינא בן תרדיון שנ' שרף בידי הרומאים, יש לך חלק בעולם הבא, ולא ייגרע חלקך ביום תחיית המתים. חז"ל תבעו מן החיים לנהוג כבוד במתים: לא לכוזת את הגווייה אלא לנהוג בה כבוד, ולא להפ' ריע את מנוחתה. זה הכל. והנה, כמו כל דבר בחר' דיות המודרנית, גם היחס הענייני והפשוט הזה נע' שה פולחן שלם.

קחו לדוגמה את ארגון זק"א. זה התחיל כמי' ראה של קבוצת חרדים הפושטת על אזורי פיגוע המושה בכפפות, בשקיות ניילון ובשפכטלים ומ' קרצפת שרידים זעירים וטיפות דם מן האתר. אנ' שי התקשרות מיהרו לכנות את הפעילות הזו, שכל קשר בינה לבין כבוד המת מקרי וכל כולה "הידור" של המצווה – כלומר הוצאה מכל פרופורציה של רוחה המקורית של המצווה והפיכתה לאקט פולח' ני – "מלאכת קודש".

משנעשתה "קודש", איברו גם חילונים גמור' רים את שפיותם ביחס אליה. לשיא הגיעו הרבנים במראה מעורר הפלצות של חיילי צה"ל מהלכים על ארבע, השופים לאש צלפים, על ציר פילדלפי,

היחס לגוף המת הוא מן הרברים המזורים ביהדות המודרנית, לפחות בגרסתה החרדית. החרדים רואים את הגוף ככלי לנשמה. יש לנהוג בו באחריות, לכל תיפגע הנשמה שבתוכו. אסור לייסר אותו שלא לצורך – היהדות דוחה את הסג' פנות המוגזמת שהיא מוצאת בדתות אחרות – אבל חלילה לנו מלהפוך אותו לעיקר. מות הגוף אינו סוף הסיפור, הוא רק הרגע שבו נעשה הגוף כלי ריק. באחרית הימים יתאחדו הנשמות עם הגופים, אבל האיחוד הזה אינו תלוי בשלמות הגווייה.

היהדות אינה מאמינה בחניטה ובשימור הגוף. ההלוויה היהודית היא טקס צנוע. לא מציגים את הגווייה לראווה, מאופרת ולבושת מחלצות, לא מניחים אותה בארון עץ מהורה. כל מי שהשתתף בהלוויה יהודית אינו יכול שלא להתרשם מן הע' נינייות הברוטלית שבה נוהגים בגווייה – החל מה' נשיאה באלונקה בידי אנשים הלבושים בגדי חולין, דרך ההורדה לכור בידי הקברן והכיסוי במרצפות, וכלה בתפילות הפשוטות והקצרות על הקבר הט'

רי, ללא מקהלות וללא כלי נגינה. באחרית הימים ימצאו הנשמות את גופן השלם, גם אם נקטעו אבריו עוד בחיים, גם אם נרקב, נא' כל עליידי חיות טרף או עליידי תולעים, או נשרף

60 לישראל ||| השנה הראשונה

מאי 1948, היהודים עוזבים את הרובע היהודי בירושלים. צילום: ג'ון פיליפס. אחת התמונות מתוך הסרט התיעודי "ירושלים, ג'רוזלם" אל קודס", שיוקן מחר בפסטיבל דוקאביב 2008. אם אתה מזהה את עצמן בתמונה, אנא העבר מייל אל letters@yedioth.co.il